

ресурс] / К. Романчук, В. Семенюк, І. Верхова. – Режим доступу до ресурсу : www.nbuiv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2011_1/romanch.pdf.

11. Соціальна філософія : Короткий енциклопедичний словник / [заг. ред. і уклад. : В. П. Андрущенко, М. І. Горлач]. – К.–Х. : ВМП “Рубікон”, 1997. – 400 с.
12. *Тараненко Г. Г.* Коеволюційна парадигма у професійній педагогічній освіті // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. – Серія: Педагогіка. – 2010. – Вип. 4. – С. 42-48.
13. *Тверезовська Н. Т.* Формування екологічної культури майбутніх соціальних педагогів у навчально-виховному процесі аграрних вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] / Н. Т. Тверезовська, Л. А. Сатановська. – Режим доступу до ресурсу : www.nbuiv.gov.ua/PORTAL/soc_gum/nvnuu_ppf/2011_159_4/11sla.pdf.

Гончаров В. І. Человекоцентризм и солидарность как главные особенности подготовки современного учителя.

В статье рассматриваются человекоцентризм и солидарность как ценности, формирование которых является актуальным как для Украины, так и для европейского пространства образования.

Ключевые слова: человек, образование, культура, человекоцентризм, солидарность, экология.

Goncharov V. I. Homocentrism and solidarity as the main features of a modern master.

The article discusses homocentrism and solidarity as a value, the formation of which is relevant both for Ukraine and for the European area of education.

Keywords: people, education, culture, homocentrism, solidarity, ecology.

Далевська Т. П.

РОЛЬ ЗМІ У ВИСВІТЛЕННІ ПРОБЛЕМ НЕВИЗНАНИХ ДЕРЖАВ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті проаналізовано причини виникнення невизнаних держав в епоху глобалізації. Обґрунтовано доцільність вдосконалення інституту міжнародно-правового визнання держави, а також визначена роль ЗМІ у висвітленні проблем визнання сепаратистських регіонів світовою спільнотою.

Ключові слова: глобалізація, міжнародне право, етнополітичні конфлікти, новоутворені держави, самопроголошені держави, невизнані держави, територіальна цілісність, сепаратистські регіони, вплив ЗМІ.

Актуальність теми обумовлена тим, що проблеми невизнаних держав в епоху глобалізації та інформаційна складова їх висвітлення в ЗМІ є надзвичайно важливою, складною і суперечливою. Неправильне тлумачення процесів фрагментації та інтеграції багатонаціональних та поліетнічних країн може обернутися новими конфліктами та трагічними наслідками. Дедалі очевиднішим стає факт існування необхідності розробки міжнародно-правових процедур отримання незалежності та визнання новоутворених держав.

Рівень наукової розробки проблеми визнання самопроголошених держав на сьогоднішній день є доволі низьким. Дослідженням цієї проблематики займались лише поодинокі вітчизняні та зарубіжні науковці. Серед останніх варто вказати праці Г. Ганума та Г. Хесля [8]. Щодо проблем ролі ЗМІ у висвітленні етнополітичних конфліктів, то їх вивчали С. Болл-Рокич, Д. Браун, Дж. Сімпсон, П. Робінсон, В. Хачтен та інші [9; 10; 11; 12].

Мета статті – дослідження причин виникнення самопроголошених держав в епоху глобалізації та аналіз наслідків інформаційного впливу ЗМІ на їх визнання.

Завдання статті полягають в тому, щоб: 1) виявити причини виникнення феномену невизнаних держав в епоху глобалізації; 2) з'ясувати сутність інституту міжнародно-правового визнання держав та його недоліки; 3) проаналізувати роль ЗМІ у висвітленні проблем самопроголошених держав тощо.

Однією із особливостей розвитку сучасного світового співтовариства є глобалізація багатьох процесів і явищ у галузі міжнародних відносин, а також посилення взаємозалежності та взаємозв'язків сучасних держав. Загальновизнано, що глобалізація проявляється не лише у світовому масштабі, а й на регіональному рівні, на якому поряд з глобалізаційними процесами прослідковується фрагментація та інтеграція багатонаціональних та поліетнічних країн. Подібні процеси можуть проявлятися у вигляді нових конфліктів та супроводжуватись утворенням нових суверенних “невизнаних”, або “самопроголошених” держав.

Поняття “самопроголошена держава” є досить загальним з політологічної точки зору, тому що будь-яка держава сама себе проголошує суверенною, незалежною від інших держав. Отже, на нашу думку, самопроголошена держава – це політико-територіальне утворення, яке саме себе проголосило, але не було визнане іншими державами.

Поняття “невизнана держава” умовно може використовуватися в науковому аспекті, але лише з певними припущеннями. Правознавці

можуть заперечувати коректність такого терміна-поняття, виходячи з норм міжнародного права. Політологи-міжнародники, які наголошують на фактах існування феномена невизнаних держав, не повинні забувати про недостатню наукову коректність категорії, утвореної за допомогою частки “не”. Адже невизнаним можуть бути названі державні утворення, позбавлені міжнародної правосуб’єктності, але не будь-які, а лише ті, яке володіють всіма іншими ознаками державності [2].

У сучасному світі на політичній карті існує 193 визнаних держави, які є повноцінними суб’єктами міжнародного права. Але деякі американські дослідники у своїх прогнозах стверджують, що впродовж наступних 15-25 років виникне ще понад 100 нових держав. Інші ж вважають, що найближчим часом всього у світі можна буде нарахувати близько 250 держав та державних утворень [3].

Для утворення нової держави з новими кордонами необхідно пройти складний шлях, який може бути здійснений двома способами: 1) шляхом відокремлення частини території і народу від якоїсь вже існуючої держави; 2) через об’єднання державних територій і народів. Іноді ці способи можуть комбінуватись.

Аналізуючи виникнення невизнаних держав за останні десятиліття можна стверджувати, що одними із основних причин їх появи є розпад держав (наприклад, колишні СРСР, Югославія, Чехословаччина), а також об’єднання колись окремих країн в одну, зокрема двох Німеччин, двох В’єтнамів тощо.

Щодо питання визнання держав, то каменем спотикання, як це не парадоксально звучить, є інститут їх міжнародного-правового визнання. Варто зазначити, що в сучасному міжнародному праві існують дві теорії визнання держав – **декларативна** та **конститутивна**. Перша теорія походить від твердження про те, що держава є суб’єктом міжнародного права з моменту свого виникнення і визнання як таке не наділяє державу міжнародною правосуб’єктністю, таким чином передбачаючи внутрішню незалежність новоствореної держави. “Держава виникає та існує самостійно, – зазначав російський юрист-міжнародник Ф. Ф. Мартенс, – визнанням лише констатується її народження” [4].

Друга, тобто конститутивна теорія, стверджує, що нова держава стає суб’єктом міжнародного публічного права лише в разі визнання її вже існуючими державами, тобто саме таке визнання і утворює (конституує) нового суб’єкта міжнародного права.

Прибічники декларативної теорії пропонують орієнтуватися на Конвенцію Монтевідео (міжнародний документ, підписаний ще

1933 р., в якому зафіксовано ознаки визначення правосуб'єктності держави), у ст. 3 якої визначено, що “політичне існування держави незалежне від визнання її іншими державами” [4].

Це опосередковано підтверджує і той факт, що наскільки нам відомо, в міжнародному праві не закріплене положення, яке б визначало кількість держав, які мають визнати незалежність новоствореної держави, аби вона вважалася повноцінним суб'єктом міжнародного права.

Сьогодні декларативна теорія визнання новоутворених держав є більш популярною, хоча міжнародне співтовариство поки немає єдиної думки щодо механізмів їх міжнародно-правового визнання. Але заради наукової об'єктивності варто зазначити, що на практиці жодна з двох вищезазначених теорій не діє в чистому вигляді. З одного боку, нова суверенна держава, безумовно, має міжнародні права й обов'язки з моменту свого утворення. Але, з іншого боку, міжнародна правосуб'єктність держави так і залишиться юридичною фікцією, якщо жоден з існуючих суб'єктів міжнародного права не виявить бажання підтримувати з нею міжнародні правовідносини, що досить часто спостерігається в умовах глобалізації.

Втім, у цьому контексті слід вказати на два важливих моменти, що припиняють процес міжнародного визнання нових суб'єктів світової політики: побоювання появи величезної кількості державних утворень, які можуть виявитися нежиттєздатними, та небажання і побоювання опосередковано сприяти перенесенню сепаратистських проявів на власну територію.

Отже, є підстави стверджувати, що міжнародне співтовариство прикривається прогалинами та недосконалістю міжнародного права з метою уникнення небезпечних етнополітичних проблем, пов'язаних з самопроголошенням нових державних утворень, оскільки в абсолютній більшості країн світу потенційно існують подібні проблеми, що може призвести до фрагментації та дезінтеграції будь-якої з них.

Але не дивлячись на низку проблем (причини виникнення, правові проблеми визнання та ін.), пов'язаних із самопроголошеними державами, необхідно зауважити, що на сучасному етапі досить важливим є питання, яким саме чином їх сприймає міжнародне співтовариство, оскільки від міжнародного сприйняття залежатиме подальша доля вирішення проблеми невизнаних держав як на політичному, так і на міжнародно-правовому рівнях.

Не має потреби доводити, що в сучасному глобалізованому світі основну “гру” ведуть найбільш потужні та впливові держави, які й

вирішують подібні проблеми. До того ж, досить часто рішення приймаються не на міжнародних форумах чи з'їздах, а за рахунок новітніх технологій та “четвертої влади”, тобто засобів масової інформації та комунікації (ЗМК), які формують світову суспільну думку.

Це пояснюється тим, що в наш час навіть добре інформована людина не зможе вірно зорієнтуватись у мозаїці різноманітних політичних процесів, прийняти правильне рішення без інформації, яку отримує з радіо, газет і телебачення. Таким чином забезпечується маніпулювання суспільною свідомістю та підміна істини різного типу дефамациєю інформацією.

Засоби масової інформації (ЗМІ) – один з найважливіших інститутів функціонування сучасного суспільства. Вони впливають на всі сфери його діяльності [8]. Саме за допомогою ЗМІ формується загальне уявлення (картинка) про ситуацію, що склалась. Відомо, що Пентагон впливає на CNN щодо підготовки та поширення військової інформації, а потім посилається на неї [3].

На слухну думку відомих британських дослідників медіа С. Болл-Рокича і М. Де Флюгера, в сучасних умовах люди все більше стають залежними від засобів масової комунікації. Перш за все це стосується інформації, знань і оцінок про те, що відбувається в суспільстві. Тип і рівень цієї залежності виявляється низкою структурних умов. Вплив ЗМІ є ще більшим, якщо суспільство перебуває в стані змін, конфліктів або нестабільності [11].

Сама поява таких понять, як “інформаційна війна”, “медіаагресія”, “інформаційна безпека”, підтверджує не лише тісний взаємозв'язок засобів масової інформації з конфліктними ситуаціями, але й те, що у збройних та етнополітичних конфліктах боротьба на інформаційному рівні є такою ж важливою, як і безпосередньо воєнні дії чи дипломатичні демарші.

Якщо впродовж першої половини ХХ ст. війна переважно впливала на інформаційну сферу, то останнім часом спостерігається зворотний зв'язок як на макро-, так і на мікрорівні. Американський дослідник засобів масової інформації Р. Макнейл у книзі “Машина маніпулювання народом” стверджував ще у 1968 р., що телебачення стало однією з причин докорінних змін у засобах політичного інформування суспільства, чого не відбувалося з часів заснування США. Ніщо не призводило до таких жажливих змін у техніці переконання мас, як створення і поширення телебачення. Насправді справа не тільки у телебаченні чи інших ЗМІ, а в тому, що вони стали технічною основою для застосування складних доктрин із маніпуляції

свідомістю [9].

У сучасних етнополітичних конфліктах ЗМІ є величезною мобілізуючою силою. Це такий же бойовий ресурс, як танки, літаки і артилерія, оскільки за допомогою телебачення та преси можна досягнути таких важливих цілей, як рекрутування і зміцнення бойового духу вояків та забезпечення громадської, а також міжнародної, підтримки конфліктуючих сторін.

У сучасному світі в епоху глобальних інформаційних технологій ЗМІ стали потужною зброєю в управлінні збройними конфліктами. Такий висновок роблять багато фахівців та аналітиків. “У сучасному суспільстві без ЗМІ фактично неможливо організувати конфлікт, і вони вже давно є частиною та однією з фронтів ліній конфлікту. Кожен журналіст при всій претензії на об’єктивність діє в певному полі влади та заангажованості (політичної, етнічної або редакційно-бюрократичної)”, – цілком слушно відзначає британський дослідник В. Хачтен [10].

Подібне стосується і невизнаних держав, адже лише за допомогою ЗМІ можна провести вдалу іміджеву кампанію для новоутвореної держави та, проводячи потужну інформаційну пропаганду, заручитись підтримкою інших держав. Як справедливо вважають дослідники, сприйняття конфліктів аудиторією відбувається за стереотипами й містить у собі емоційну реакцію з почуттям антипатії стосовно однієї сторони та когнітивний аспект – прагнення до спрощення інформації, схематичну оцінку фактів, вибіркковість сприйняття тощо. Тому для визнання держави обов’язково необхідно створити, або використати вже існуючого політичного актора і виставити його у потрібному світлі [6].

Таким чином, сьогодні геополітичні, політичні та ідеологічні погляди формуються у значної частини міжнародної спільноти переважно на основі телекомунікацій та Інтернету. Медіа-образ є, фактично, атомарним синтезом, який вмщує в собі відразу кілька підходів: етнічний, культурний, ідеологічний та політичний. ЗМІ в інформаційному репортажі з будь-якої “гарячої точки” світу, про яку нічого не відомо мешканцям міста, наприклад Києва, що знаходиться далеко від епіцентру подій, необхідно за максимально короткий час надати географічний, історичний, релігійний, економічний, культурний та етнічний профіль регіону, а також розставити акценти на події. Тому мас-медіа у сучасному суспільстві відіграють не лише допоміжну роль, а й стають потужним чинником, здатним впливати на історичні долі народів та цілих країн [1].

З огляду на основне завдання, що постає перед кожним

журналістом, а отже і ЗМІ, які беруться за висвітлення конфліктної теми невизнаних держав схоже на основну професійну етичну норму лікаря – не нашкодити!

Однак, на жаль, на сьогодні подача інформації мас-медіа не можлива без журналістських заангажованих інтерпретацій чи коментарів, що нерідко призводять до перекручення фактів та спотворення сутності й характеру подій.

Інформація про етнополітичний конфлікт, яку створює журналіст (чи інший автор), спокійна чи гнівна, співчутлива чи осудлива, може бути як позитивною і толерантною, так і негативною та конфліктною, а залежно від цього по різному впливати на людей та їх світогляд. Таким чином, інформація, що транслюється через ЗМІ, може виконувати як позитивну гуманну місію, так і агресивно налаштовувати людей, підкреслювати відмінності, прив'язуючи до етносу негативні риси [5].

На жаль, доволі часто “незалежні” ЗМІ, висвітлюючи якийсь конфлікт, дають можливість висловитись лише одному з його учасників і висвітлюють тільки його точку зору, створюючи односторонню картинку про ситуацію. Так, наприклад, під час косовського конфлікту 80% повідомлень західних ЗМІ мали однозначно негативний контекст відносно сербської сторони, тоді як проти етнічних албанців негатив практично був відсутній. Зокрема, майор Т. Колінз із служби інформації армії США визнавав, що CNN – “основа світової демократії та свободи слова” – активно сплачувало послуги PR-спеціалістів: “Вони допомагали створювати необхідну інформацію про Косово”. А ось ще одне зізнання співробітника НАТО: “Коли ми знаємо, що це зробили серби, ми кажемо, що це зробили серби. Коли ми не знаємо, хто це зробив, ми кажемо, що це зробили серби. А коли ми знаємо, що це зробили не серби, ми кажемо, що не знаємо, хто це зробив” [7]. Аналіз можливих альтернативних варіантів інформаційної війни як уроку на майбутнє дає можливість припускати, що завершення конфлікту в Косово могло бути зовсім іншим.

Тут заслуговують на увагу слова американського журналіста Дж. Сімпсон: якщо хочеш впливати на напрям думок людей, треба ставати політиком, а якщо хочеш розповісти людям про те, що відбувається, треба бути журналістом. Варто просто висвітлювати події такими, якими вони є насправді, навіть якщо це буде неприємно аудиторії і знищить стереотипне ставлення до того, що відбувається [12].

При всіх застереженнях можна констатувати, що долю самопроголошених держав та всіх інших глобальних проблем

вирішують найпотужніші держави сучасності. Саме в їх руках знаходиться ключ до розв'язання цих питань. Глобалізація значно посилила тенденцію до появи самопроголошених держав і створила додаткові можливості для їх тривалого існування без формального визнання іншими державами через більш ніж очевидну наявність відповідних прогалин та недосконалість міжнародного права.

Тому для ефективного вирішення проблем новоутворених держав, на нашу думку, варто було б розробити чіткі міжнародно-правові критерії, при дотриманні яких самопроголошене державне утворення може розраховувати на міжнародне визнання, тобто на право існування *de facto* і *de jure*. Але для того, щоб подібні держави мали всі шанси на “нормальне життя”, необхідне також об'єктивне висвітлення їх проблем та, відповідно, мінімізація маніпулювання інформацією в ЗМІ. Це конче необхідно з огляду на те, що у сучасному світі в епоху глобальних інформаційних технологій засоби масової інформації стали одним із вирішальних інструментів для досягнення міжнародного визнання самопроголошених держав.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дугін А. Основи геополітики. – М. : Арктогея, 1997. – 608 с.
2. Інформаційна війна: роль ЗМІ в політичних конфліктах сучасності [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://psyfactor.org/smi.htm>. – Заголовок з екрану.
3. Курінний В. Бум суверенітетів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.politjournal.ru>.
4. Мартенс М. Сучасне міжнародне право цивілізаційних народів. – Санкт-Петербург [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dlib.rsl.ru/01004486091>.
5. Мельникова М. Прикладна конфліктологія. – М. : Права людини, 2006. – С. 158.
6. Невизнані держави європейської периферії і кордону [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.intertrends.ru/fifteen/008.htm>. – Заголовок з екрану.
7. Правда про вплив ЗМІ на Косово [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.realisti.ru/main/inform?id=340>. – Заголовок з екрану.
8. Хесль Г. Посередництво у вирішенні конфліктів. Теорія і технологія. – М. : Реч, 2004. – 157 с.
9. Ball-Rockeah S. A dependency model of mass media effects / S. Ball-Rockeah, M. L. DeFluer // *Communication Research*. – 1976. – № 3. – 136 p.
10. Hachten W. *The World News Prism*. – Ames : Iowa State University Press, 1999. – 145 p.

11. *Robinson P.* The Influence of Media on World Politics // European Journal Of Communication. – 2001. – № 4. – P. 533–535.
12. *Simpson J.* Save Us from Reporters Who Pass Judgement // The Daily Telegraph. – 1997. – 16 p.

Далевская Т. П. Роль СМИ в освещении проблем непризнанных государств в эпоху глобализации.

В статье проанализированы причины возникновения непризнанных государств в эпоху глобализации. Автором аргументирована целесообразность усовершенствования института международно-правового признания государства, а также определена роль СМИ в освещении проблем признания сепаратистских регионов мировым сообществом.

Ключевые слова: глобализация, международное право, этнополитические конфликты, вновь образованные государства, самопровозглашенные государства, непризнанные государства, территориальная целостность, сепаратистские регионы, влияние СМИ.

Daliavska T. P. The role of mass-media media to highlight the problem of nonrecognized states in the globalization era.

The article analyzes the causes of the nonrecognized states in the era of globalization. The author has argued the expediency of improving international legal recognition institute of the state and has determined the role of mass-media to highlight the problem of separatist regions recognition by world society.

Keywords: globalization, international law, ethno-political conflicts, new founded states, self-proclaimed states, nonrecognized states, territorial integrity, separatists regions, influence of mass-media.

Касьян В. В.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА РОЗВИТОК ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА В КОНЦЕПЦІЇ О. ТОФФЛЕРА

У статті розкрито вплив інформаційних технологій на розвиток постіндустріального суспільства, здатність проникати у всі сфери життєдіяльності людини, впливати на рівень її соціалізації.

Ключові слова: інформація, інформаційні технології, суспільство, масові комунікації, інфосфера.

Комп'ютерна революція породила принципово новий різновид технології – інформаційну технологію, що є комплексом наукових,